

Când cerul coboară pe pământ: Împărăția lui Dumnezeu

Andrei DUMITRESCU¹

Abstract

The “Kingdom of God” (Greek: βασιλεία τοῦ θεοῦ, Basileia tou Theou) and its equivalent form “Kingdom of Heaven” (Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, Basileia tōn Ouranōn) in the Gospel of Matthew is one of the key elements of Jesus’ teachings in the New Testament. Drawing on Old Testament teachings, the Christian characterization of the relationship between God and humanity inherently involves the notion of “God’s Royalty”.

Keywords: Kingdom of God, Kingdom of Heaven.

Introducere

Duhul lui Dumnezeu își face simțită prezența pe pământ nu doar prin lucrări empirice, dar și prin puterea și incisivitatea cuvântului. Oprindu-ne asupra acestui ultim aspect, se poate constata cu ușurință cât de adevărat este acest fapt raportându-ne la cuvintele lui Isus, cel puțin la unele care au o încărcătură aparte. În cele ce urmează, ne vom opri la unul dintre „cuvintele” care intră în această categorie, cuvinte care nu impresionează prin noutatea lor intrinsecă, căci uzanța cotidiană le dezgolea de orice fel de nuanță de inedit, dar prin noutatea și prin profunzimea pe care acestea le capătă o dată ajunse pe buzele lui Isus. Ca metodă de studiu pentru aprofundarea noutății acestor cuvinte, vom folosi comparația dintre Vechiul Testament sau scrierile iudaice, fie contemporane, fie anterioare lui Isus, și tradiția *logiei* din Noul Testament.

Ne vom opri asupra expresiei *împărăția lui Dumnezeu* care constituie tema centrală a predicării publice a lui Isus.

Idea centrală care reiese din toate cuvintele lui Isus, din predica sa publică, este suveranitatea regală a lui Dumnezeu. Cel puțin la această idee

rezumă sinopticii mesajul lui Isus; așa face Marcu la începutul evangheliei sale (1, 15); la fel și Matei și Luca în formulele din *Mt* 4, 23; 9, 35 și *Lc* 4, 43; 8, 1; 9, 2. 60. Prin aceste formule, ei au indicat în mod real tema predicării publice a lui Isus; dovada este folosirea frecventă a termenului *Basileia* în cuvintele lui Isus înregistrate de sinoptici, frecvență care contrastează uimitor de evident cu numărul modest de atestări ale acestui termen în iudaismul epocii și în restul Noului Testament.

Dar nu este vorba numai de o simplă diferență numerică: cuvintele lui Isus în ceea ce privește *Basileia* prezintă o mare varietate de semnificații, care nu cunosc similitudini în limbajul contemporanilor lui Isus.

Merită notată diversitatea genurilor de discurs care se învârt în jurul termenului *Basileia*: numeroase parabole tratează despre împărăția lui Dumnezeu, la fel și cuvintele apocaliptice (*Mc* 9, 47; *Lc* 17, 20); apoi, urmează cuvinte despre intrarea în împărăție (*Lc* 13, 24 etc), despre banchetul timpurilor viitoare (*Mc* 14, 25; *Mt* 8, 11), despre apropierea împărăției (*Mc* 1, 15; 9, 1; *Mt* 11, 12; *Lc* 10, 11), rugăciuni pentru venirea împărăției (*Lc* 11, 2), numeroase afirmații paradoxale despre apartenența la această împărăție (în primul rând *Mt* 5, 3-12; *Mc* 10, 14 etc), îndemnuri (*Mt* 6, 33; 19, 12; *Lc* 9, 62), trimeri (*Mt* 10, 7; *Lc* 10, 9; 9, 2. 60) și cuvinte despre misterul împărăției (*Mc* 4, 11; *Lc* 11, 20; *Mt* 12, 28).

Un cuvânt preliminar asupra terminologiei: în evanghelii, vedem alternându-se formulele *Basilea tou Theou* și *Basilea ton ouranon*². Cele două expresii semnifică același lucru, căci *hoi ouranoi* este o perifrază menită să-l desemneze pe Dumnezeu.

Care a fost atunci formula utilizată de Isus? Iată un indiciu care ne poate lumina: expresia „împărăția cerurilor” apare pentru prima dată în literatura iudaică în jurul anului 80 p.Chr., la rabinul Iohannan ben Zakkai. În ciuda acestei tăceri a literaturii, termenul era curent în timpul

¹ An II Master CBE, Facultatea de Teologie Romano-Catolică, Universitatea din București.

² Cf. K. L. SCHMIDT, „Basilea”, în *Grande Lessico del Nuovo Testamento*, II, G. KITTEL (ed.), Paidea, Brescia 1966, aici 181-183.

lui Isus. Fapt este că Isus l-a preluat. Isus nu evita nicidecum să pronunțe cuvintele „Dumnezeu” sau „Iahweh”. Textele de la Qumran aduc o întărire: aici nu se ezita, în epoca precreștină, a se pronunța „El” sau „Elohim”. Totuși, Isus a folosit și „Împărăția cerurilor”, dar în mod secundar, întrucât avea conștiința de Fiu și astfel putea să-l numească pe Tatăl său în mod direct, nu printr-o perifrază. Este ușor de ghicit unde întâlnim în mod predominant perifraza: la Matei (de 31 de ori), care se adresează iudeo-creștinilor puternic înfiți în cutumele lor de-a nu pronunța cuvântul „Dumnezeu” sub nicio formă³.

În cele ce urmează, vom urmări cristalizarea conceptului de *împărăție* și *împărat* în lumea greacă, în Vechiul Testament și în Noul Testament.

1. *Basileus* și *Basilea* în lumea greacă

Termenul *basileus* îl desemnează pe rege, care e legislatorul și conducătorul ereditar al unui popor, descendent al lui Zeus însuși (*tímhv ek Dios estin*) și care se bucură de inspirația Muzelor.

Împărăția divină este o idee comună tuturor religiilor Orientului antic. Mitologiile o utilizează pentru a-i conferi regelui-om o valoare sacră. Instituția regală este întotdeauna strâns legată de concepția mitică de regalitate divină, comună diverselor civilizații ale timpului. Ca atare, este o instituție sacră, aparținând, în diverse grade, sferei divine.

La început, termenul *basileus* nu îl indica neapărat pe șeful unui stat, ci mai degrabă pe principe. În acest context, regele este înțeles ca „domnul divin”. Însă, cu trecerea timpului, dispare acest înțeles, ideea fiind anexată termenului *basileus*.

La Homer, termenul *basileus* indică legitimul domn moștenitor al unui teritoriu mai mult sau mai puțin întins. La sfârșitul perioadei homerice, puterea regelui este considerată ca fiind garantată de Zeus, care „îl hrănește pe rege”.

³ J. JEREMIAS, *Théologie du Nouveau Testament*, I, Les Editions du Cerf, Paris 1973⁷, 125-127.

Atunci când monarhia este eliminată de puterea nobiliară și în diferitele cetăți ale Greciei au venit la putere nobili care guvernau singuri, se formează un nou concept pentru a indica această categorie de guvernanți: *turannos*. Cu acest termen erau desemnați cei care au ajuns la putere într-un mod ilegal. Termenul *turannos* avea o conotație negativă, în timp ce *basileus* desemna ceva pozitiv și era utilizat pentru a indica legitimul și dreptul stăpân. În mod deosebit Platon a susținut această concepție, condamnând cu vehemență tiranii și formulând cererea ca împărații să fie filosofi, iar filosofii împărați. Suveranitatea divină elenistică nu se găsește la Platon.

Sub dominația lui Alexandru cel Mare se cristalizează un nou concept de *basileus*, care nu cunoaște nicio altă lege în afară de propria voință, devenită normă a tuturor lucrurilor. Natura și misiunea regelui pot fi descrise într-un singur cuvânt: binefăcător al întregii lumi⁴.

1.1 Împărăția lui Dumnezeu în Vechiul Testament

Actuala expresie „împărăția lui Dumnezeu” nu apare în Vechiul Testament, cu o singură excepție, unde este folosită cu alt înțeles: *malkuth Yahweh* (1Cr 28, 5). Cuvântul „împărăție” este folosit doar uneori în legătură cu Dumnezeu. În Vechiul Testament înțelesul termenului „împărăție” este bazat pe „suveranitate” sau „domnie”⁵. Ideea despre Iahve-rege nu apare de la începutul Vechiului Testament. Dumnezeul lui Abraham, al lui Isac și al lui Iacob nu are trăsături regale, nici măcar când își dezvăluie numele lui Moise (Ex 3, 14). Însă, după instalarea lui Israel în Canaan, se recurge foarte curând la această reprezentare simbolică pentru a arăta poziția lui Iahve față de poporul său⁶.

⁴ K. L. SCHMIDT, „Basileus”, în *Theological Dictionary of the New Testament*, I, G. KITTEL ed., Wm. B. Eerdmans, Michigan 1981¹¹, 564-565.

⁵ O. E. EVANS, „Kingdom of God, of heaven”, în *The Interpreter's Dictionary of the Bible*, G. A. BUTTRICK ed., Abingdon Press, Nashville 1985¹⁵, 17.

⁶ R. DEVILLE – P. GRELOT, „Împărăție”, în *Vocabulaire de Theologie Biblique*, XAVIER LEON-DUFOUR, ed., Les Éditions du Cerf, Paris 1991⁷, trad. română, Vocabular de Teologie Biblică, ARCB, București 2001, 296.

După concepția iudaică, Dumnezeu este rege și domn al Israelului. Acceptând legea mozaică, poporul a recunoscut regalitatea lui Dumnezeu asupra sa. Este important de observat cum această expresie a „împărăției” este folosită înainte de toate pentru a indica regii pământești și dominarea profană, și abia apoi în mod derivat suveranitatea lui Iahve⁷.

Conceptul de regalitate a lui Dumnezeu a suferit de-a lungul istoriei lui Israel numeroase influențe fiind înțeles în mai multe feluri.

1.1.1 Perioada preprofetică

În perioada de început a istoriei religioase a lui Israel, regalitatea lui Iahve peste Israel este văzută ca ceva similar regalității umane. La popoarele din Orientul Apropiat, suveranitatea fiecărui zeu era limitată de teritoriu și de numărul supușilor unei națiuni care venerau acel zeu. Să părăsești țara lui Israel însemna să părăsești jurisdicția Dumnezeului lui Israel și să nu te mai poți închina lui (2Rg 5, 17-18; ISam 26, 18; Ps 137, 4). Prin urmare, suveranitatea lui Iahve peste Israel era văzută ca fiind limitată. În cadrul acestor limitări, oricum era ceva absolut: „Să nu ai alți dumnezei afară de mine” (Ex 20, 3)⁸.

1.1.2 Influența profetilor

Marii profeți din secolul VIII a. Chr. și secolele următoare au încercat schimbarea concepției despre regalitatea lui Dumnezeu, eliminând limitările. Mesajul acestor profeți a dus la o nouă concepție despre natura și caracterul lui Iahve, scoțând în evidență faptul că suveranitatea sa era universală și fără restricții, iar natura sa era în mod absolut sfințenia, dreptatea și dragostea. Astfel, suveranitatea sa se extinde și asupra altor națiuni în Israel (Am 1-2; 9; Is 5, 26; Ier 27, 5-11).

Experiențele amare ale exilului babilonian, pe care profeții l-au considerat ca o pedeapsă a lui Iuda pentru păcatele sale, i-au dat putere

⁷ E. LOHSE, *Compendio di Teologia del Nuovo Testamento*, Queriniana, Brescia 1987, 33.

⁸ O. E. EVANS, „Kingdom of God”, *art. cit.*, 18.

poporului ales pentru a spiritualiza și universaliza concepția despre împărăția lui Iahve. În Deutero-Isaia apare ideea că Iahve se poate folosi de puterile lumii întregi și de evenimentele istoriei din afara Israelului (*Is* 42, 1-7; 44, 24 - 45, 25). Ceilalți zei încetează a mai fi considerați zeități rivale și devin doar niște nulități: „Eu sunt Domnul și nu este altul, în afară de mine nu există Dumnezeu” (*Is* 45, 5).

Acum, suveranitatea lui Iahve este văzută în extindere, nu doar peste toate națiunile, dar peste întreaga natură (*Iob* 38, 41; *Os* 2, 8). În răspândirea acestei credințe monoteiste, relația dintre Iahve și Israel era o dependență mutuală și astfel toate limitările vin să promoveze ideea împărăției lui Dumnezeu, iar aceste restricții țin de etica poporului lui Israel.

1.1.3 Perioada post-exilică

Din cauză că domnia lui Dumnezeu nu era universal recunoscută și ascultată, nici chiar în interiorul Israelului, s-a ajuns la dezvoltarea eshatologiei. Era adevărat că Dumnezeu era regele veșnic, dar suveranitatea sa completă și absolută nu era încă manifestată în această lume. De aici rezultă că această concepție despre domnia lui Dumnezeu era ca o speranță viitoare.

Începuturile eshatologiei iudaice se găsesc în scrierile profeților. Aceștia făceau la început profeții pentru viitorul apropiat; apoi ei au privit dincolo de prezent și de viitorul apropiat la marea zi a Domnului, când Dumnezeu intervine triumfal pentru stabilirea domniei sale finale absolute. Dar această zi nu a fost una de eliberare pentru Israel și de răzbunare împotriva tuturor dușmanilor săi, ci mai degrabă o zi a judecății pentru Israel la fel ca pentru oricare popor (*Am* 5, 18-20; *Zah* 1, 14-18). Și dincolo de această zi a Domnului, profeții au văzut venirea noii și strălucite ere de pace universală și armonie sub domnia suverană a lui Dumnezeu (*Is* 2, 2-4; 11, 6-9; *Mih* 4, 1-4). Această așteptare eshatologică s-a dezvoltat într-o direcție apocaliptică în scrierile postexilice cum ar fi *Ioel*, *Is* 24-27; *Zah* 9-14, până a ajuns la maxima dezvoltare în *Daniel* și apocalipsele

extracanonică ale ultimelor două secole înainte de Cristos și în primul secol după Cristos.

Realitatea apocaliptică a apărut din încercarea de a reconcilia o credință în suveranitatea bunului Dumnezeu cu experiențele răului și suferințele din această lume. Soluția dată pentru această problemă a implicat o calificare dualistă, care a văzut împărăția spirituală a răului, condusă de Satan, în război cu împărăția lui Dumnezeu.

Timpul și natura finalului desăvârșit al domniei lui Dumnezeu erau descrise în diferite apocalipse. Unii considerau că se va realiza o epocă strălucitoare pe pământ, în timp ce alții priveau doar la stabilirea unei împărății eterne în ceruri. Alții asociau venirea împărăției cu figura lui Mesia.

De o importanță deosebită pentru fundamentul doctrinei Noului Testament a împărăției lui Dumnezeu este viziunea din *Dan 7*, unde dominarea succesivă a imperiilor lumii, vede împărăția ca fiind luată și dată „sfinților celui Preaînalt” (*Dan 7*, 18. 22. 25. 27), reprezentată de către „unul ca un Fiu al Omului” (*Dan 7*, 13), a cărui stăpânire este veșnică, care nu va trece și a cărui împărăție nu va fi nimicită niciodată (*Dan 7*, 14).

Prin urmare se ajunge la convingerea comună că domnia lui Dumnezeu devine universală, peste toată lumea. Aceasta era speranța pe care o nutreau evreii.

Mai târziu, această idee eshatologică este vestită poporului evreu de Ioan Botezătorul: „Convertiți-vă, pentru că împărăția cerurilor este aproape” (*Mt 3*, 2). Misiunea mesajului profetic a lui Ioan era vestea că ziua Domnului este iminentă și chemarea oamenilor la convertire pentru a fi pregătiți pentru această zi, iar semnul căinței lor era Botezul. Noul element eshatologic al lui Ioan era că Mesia trebuie să vină (*Mt 3*, 12; *Lc 3*, 17) și mai mult decât atât, judecata sau „pedeapsa care vine”, va cădea asupra evreilor mai repede decât asupra altor popoare (*Mt 3*, 7-10; *Lc 3*, 7-9). Mulți oameni au ascultat mesajul lui Ioan și s-au botezat (*Mt 3*, 5). Astfel, atunci când Isus a început să predice, concepția venirii împărăției

desăvârșite a lui Dumnezeu era prezentă în sufletele oamenilor (Mc 19-20)⁹.

1.1.4 Învățătura rabinică

În literatura rabinică, împărăția lui Dumnezeu este asemănată cu ceva ce este „luat asupra sa”. Astfel se spune că Israelul a luat asupra sa împărăția lui Iahve. Prozelitul care împlinește Legea, prin aceasta „ia asupra sa împărăția cerurilor”. În acest sens, împărăția lui Dumnezeu este gândită ca o realitate prezentă și activă oriunde evreul se supune domniei lui Dumnezeu printr-o perfectă ascultare a Legii¹⁰.

1.2 Împărăția lui Dumnezeu în Evanghelii

1.2.1 Învățătura lui Isus

Termenul *basilea*, utilizat pentru a desemna împărăția lui Dumnezeu (*tu Theou/ton ouranon*) se găsește pe buzele lui Isus conform următoarei repartizări:

Mc: 13 (1, 15; 4, 11. 26. 30; 9, 1. 47; 10, 14. 15. 23.2.25; 12, 34; 14, 25)

Mt și *Lc* împreună: 9 (*Mt* 5, 3 = *Lc* 6, 20; *Mt* 6, 10 = *Lc* 11, 2; *Mt* 6, 33 = *Lc* 12, 31; *Mt* 8, 11 = *Lc* 13, 29; *Mt* 10, 7 = *Lc* 10, 9; *Mt* 11, 11 = *Lc* 7, 28; *Mt* 11, 12 = *Lc* 16, 16; *Mt* 12, 28 = *Lc* 11, 20; *Mt* 13, 33 = *Lc* 13, 20)

Mt (în plus): 27 (5, 10. 19. 20; 7, 21; 8, 12; 13, 19. 24. 38. 43. 44. 45. 47. 52; 16, 19; 18, 1. 3. 4. 23; 19, 12; 20, 1; 21, 31. 43; 22, 2; 32, 13; 24, 14; 25, 1)

Lc (în plus): 12 (4, 43; 8, 1; 9, 60. 62; 10, 11; 13, 28; 17, 20. 21; 18, 29; 21, 31; 22, 16)

In: 2 (3, 3. 5)¹¹

⁹ Cf. G. VON RAD, „Melek and malkouta in the Old Testament”, în *Theological Dictionary of the New Testament*, I, *op. cit.*, 565-571.

¹⁰ Cf. G. KUHN, „Malkouta shamaim in Rabinic Literature”, în *Theological Dictionary of the New Testament*, *op. cit.*, 571-574.

¹¹ J. JEREMIAS, *Théologie du Nouveau Testament*, *op. cit.*, 42-43.

Faptul că împărăția lui Dumnezeu era tema predicării publice a lui Isus în timpul activității sale în Galileea este susținută de către evangheliști (*Mt* 4, 23; 9, 35; *Lc* 8, 1; 9, 11; Cf. *Lc* 4, 43-44). Mesajul lui Isus referitor la împărăția lui Dumnezeu, contrastează cu majoritatea aspirațiilor iudaice din acele vremuri. Pentru cei mai mulți evrei, împărăția vestită și instaurată de Isus era o adevărată decepție. Isus însuși era pe deplin conștient de diferitele moduri în care ideea împărăției lui Dumnezeu era înțeleasă: ideea lui Dumnezeu ca rege veșnic, ideea suveranității lui Dumnezeu ca o realitate prezentă oriunde omul o recunoaște prin ascultarea de voința lui Dumnezeu și ideea împărăției ca obiect al speranței eshatologice. Ideea predominantă în învățătura lui Cristos este cea eshatologică. Problema principală în legătură cu interpretarea eshatologică a învățăturii lui Cristos capătă un aspect paradoxal: în timp ce împărăția lui Dumnezeu se consideră mai degrabă ca ceva ce vine în ființă în viitor, există de asemenea afirmații care implică în mod clar că împărăția, în sens eshatologic, a venit deja în persoana și activitatea lui Isus însuși. Trebuie să avem în vedere existența, în gândirea lui Isus, a două accentuări și să încercăm să înțelegem relația dintre cele două¹².

Caracteristica învățăturii lui Isus asupra împărăției lui Dumnezeu nu constă doar în faptul că El a adus o nouă doctrină în legătură cu împărăția lui Dumnezeu, dar a radicalizat așteptarea eshatologico-apocaliptică, cu toate că, de fapt, el a creat un raport absolut între împărăția lui Dumnezeu și persoana sa¹³. Ca un fir roșu ce unește întreaga sa învățătură, Isus arată foarte precis că persoana sa este legată de împărăția lui Dumnezeu în mod definitiv. Punctul prezenței sale pe pământ este numit de el „timpul căsătoriei” (*Mt* 22, 2; *Mc* 2, 19-20), „timpul secerișului” (*Mt* 9, 37-38; *Lc* 10, 2), sau timpul vinului nou (*Mc* 2, 22). Aceste imagini împrumutate din

¹² Cf. J. B. FREY, „Royaume de Dieu”, în *Dictionnaire de la Bible*, V, F. VIGOUROUX ed., Letouzey et Ané, Paris 1926³, 1243.

¹³ X. L. DUFOUR, *Les évangiles et l'histoire de Jésus*, Seuil, Paris 1963, 387.

scrierile profetice ne arată că numai datorită lui Isus împărăția și-a făcut deja apariția¹⁴.

Alegoria căsătorie-alianță este aplicată erei eshatologice de Osea, Ieremia, Ezechiel, Deutero-Isaia și *Cântarea Cântărilor*. Simbolul secerișului a fost folosit în mod asemănător cu cel din *Is* 9, 2; 18, 4-5; *Ps* 126, 6. Simbolul vinului a fost folosit la fel ca în *Gen* 49, 11-12; *Is* 25, 6; *Ct* 1, 2; 2, 4; și faptul îmbrăcării cu haine noi este tot o figură profetică (*Is* 41,10; *Zah* 3, 4-5; *Ps* 45, 14-15). Importantă în acest sens este și scurta parabolă a hainei vechi și a petecului nou: „timpul lumii vechi s-a sfârșit; se pare că haina veche nu mai merită osteneala de a se acomoda cu petecul nou, timpurile noi au venit”¹⁵.

În mai multe texte evanghelice se întâlnește o referire ascunsă la oracolele profetice, iar prin aceasta se dorește punerea în lumină a lui Isus ca instauratorul erei eshatologice. Un exemplu concludent se poate vedea în comparația dintre casa construită pe stâncă și cea construită pe nisip (*Mt* 7, 24-27; *Lc* 6, 47-49). De aici se poate trage concluzia că așa va fi și construcția mesianică, de care va fi vorba mai clar în promisiunea făcută lui Petru: „Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi biserica mea” (*Mt* 16, 18)¹⁶.

Prezența împărăției lui Dumnezeu nu numai în acțiunea, dar și în însăși persoana lui Isus este insinuată de sinoptici prin extraordinara scoatere în evidență a personalității lui Isus.

După cum „misterul împărăției” (*Mc* 4, 11; *Mt* 13, 11; *Lc* 8, 10) nu este revelat decât celor privilegiați, la fel, raporturile dintre Petru și omul Isus rămân necunoscute înțelepților și nu sunt revelate decât „celor mici”. Misterul împărăției constă în faptul că aceasta a venit într-un mod neașteptat în persoana, cuvântul și în lucrarea lui Isus. Numai credința poate să-l recunoască pe Fiul lui Dumnezeu în umila figură a lui Isus din Nazaret. Secretul împărăției este secretul persoanei lui Isus. Opțiunea

¹⁴ Cf. G. LADAL, *Théologie du Nouveau Testament*, I, Sator, Paris 1984, 71.

¹⁵ Cf. J. JEREMIAS, *Teologia del Nuovo Testamento*, I, Paidea, Brescia 1976, 110.

¹⁶ *Ibidem*, I, 111.

pentru sau împotriva împărăției este o opțiune pentru sau împotriva persoanei lui Isus¹⁷. Astfel se explică unele aspecte ale parabolei semănătorului (*Mc* 4, 1-9). Că instaurarea eshatologică a împărăției lui Dumnezeu ar putea, până la un anumit punct, să depindă de bunăvoința umană este un lucru nemaiauzit, pe care niciun contemporan de-al lui Isus nu și l-ar fi putut imagina. Faptul că Isus exprimă această idee în parabole, dovedește că, în ochii săi, opoziția de care se lovește este față de împărăția lui Dumnezeu. De altfel, Evanghelia lui Marcu este împărțită în două părți: prima (1, 14 - 8, 30) este consacrată preponderent împărăției, iar a doua (8, 31 - 16, 8) Fiului Omului¹⁸.

2.4.2 Instaurarea împărăției și Satana

Acțiunea publică a lui Isus începe prin botez, legat intim de relatarea ispitirilor. Botezul este inserat în contextul misiunii/slujirii lui Ioan Botezătorul, care anunță iminenta venire a împărăției (*Mt* 3, 2). Prin această umilire, Isus arată în ce manieră dorește să instaureze împărăția. Fără a fi păcătos, el se solidarizează cu o lume păcătoasă. Glasul Tatălui subliniază acest plan mesianic și în același timp, prin cuvintele „Fiul meu preaiubit în care eu mi-am găsit plăcerea” (*Mt* 3, 17), pare să facă o legătură intenționată cu primul din cânturile Slujitorului lui Iahve (*Is* 42, 1), evocând suferințele sale viitoare¹⁹.

Isus în calitate de Mesia este ispitit în deșert de către satana. Ispitirea lui Isus este atestată de cei trei sinoptici (*Mc* 1, 12-13; *Mt* 4, 1-11; *Lc* 4, 1-13). Unii cred că relatarea primitivă a ispitirii îi aparține lui Matei și că ea a fost rezumată de Marcu pentru a nu-i dezorienta pe cititorii săi de origine păgână. Semnificația mesianică a ispitirilor nu este altceva decât un efort satanic pentru a împiedica instaurarea de către Isus a împărăției lui Dumnezeu²⁰. Fragmentele din Matei și Luca par să amintească mai ales

¹⁷ E. LOHSE, *Compendio di Teologia del Nuovo Testamento*, op. cit., 35.

¹⁸ *Ibidem*, I, 37.

¹⁹ Cf. J. JEREMIAS, *Teologia del Nouvo Testamento*, op. cit., I, 113.

²⁰ Cf. G. LADAL, *Theologie du Nouveau Testament*, op. cit., I, 52.

regalitatea promisă Fiului Omului: cuvintele „a da”, „împărăție” și „glorie” sunt de fapt cele din *Dan* 7, 14. Isus își va revendica prerogativele de Fiu al Omului glorios din Daniel, dar nu va ajunge la această regalitate universală decât prin patima sa.

Fiecare evanghelist are de altfel perspectiva sa proprie. Matei face aluzie la drumul de 40 de ani al israeliților prin deșert (*Dt* 8, 2). Acolo unde poporul ales a eșuat, Isus a triumfat. Luca pune înaintea ispitirilor genealogia lui Cristos, care pleacă de la Adam, pentru a aminti greșeala omenirii prin Adam, reparată de victoria lui Cristos.

Ispitirile din deșert nu sunt altceva decât un preludiv al exorcismelor pe care le relatează cei trei sinoptici și sunt un semn al venirii împărăției lui Dumnezeu. „Dar, dacă eu scot diavoli cu Duhul lui Dumnezeu, împărăția lui Dumnezeu a ajuns cu adevărat la voi” (*Mt* 12, 28; *Lc* 11, 20). În *Lc* 10, 17 discipolii se minunează de eficacitatea exorcismelor, iar Isus le răspunde: „L-am văzut pe Satana căzând din cer ca un fulger”.

Exorcismele diferă profund de alte relatări de minuni, prin multe din trăsăturile lor caracteristice: apropierea de Isus provoacă în posedați o arsură și reacții violente (cf. *Mc* 1, 23-26; 3, 11; *Mt* 8, 28-29; *Lc* 4, 33-35), posedații vociferează și se proclamă înfricoșați că Isus este Mesia (cf. *Mc* 1, 24. 34; 3, 11; 5, 7). Isus realizează vindecarea acționând asupra unei ființe care se distinge de bolnav și o amenință. Mai sunt și unele rele psihice pe care evangheliile le atribuie posesiilor diavolilor: surzenia, muștenia, orbirea, paralizia și altele²¹.

Dacă celelalte minuni ale lui Isus sunt un semn sigur al venirii împărăției lui Dumnezeu, atunci exorcismele sunt o dovadă și mai clară, astfel că sunt proclamate într-un fragment al dublei tradiții: „dar, dacă eu scot diavoli cu Duhul lui Dumnezeu, împărăția lui Dumnezeu a ajuns la voi” (*Mt* 12, 28; *Lc* 11, 20).

²¹ Cf. J. JEREMIAS, *Teologia del Nouvo Testamento*, op. cit., I, 115.

2.4.3 Minunile lui Cristos: împărăția lui Dumnezeu, mântuire și nouă creație

Puterea salvifică a lui Isus în inaugurarea împărăției se manifestă nu numai prin victoria asupra Satanei și prin exorcisme, ci și prin minuni, pe care sinopticii le numesc deseori acte de putere (cf. *Mc* 6, 2. 5. 14; *Mt* 1, 20-23; 13, 54. 58; *Lc* 10, 13; 19, 37)²². În Vechiul Testament, Dumnezeu anunța simultan perspective mângâietoare și pedepse redutabile (potopul, distrugerea Sodomei și a Gomorei, plăgile asupra Egiptului, etc.). Ioan Botezătorul, cel mai mare dintre profeți (*Mt* 11, 10; *Lc* 7, 27; *Mc* 1, 2), se înscrie tot pe această direcție și vestește mânia divină (*Mt* 3, 7; *Lc* 3, 7).

Isus aduce mântuirea și, după *Lc* 4, 16-19, își inaugurează ministerul în sinagoga din Nazaret, comentând pasajul din *Is* 61, 1-2. Predica lui Isus din Nazaret este prezentată ca și „cuvinte de har”. Nu este vorba de cuvinte fermecătoare, ci de cuvinte referitoare la era harului prezisă de profeți (cf. *Fap* 14, 3; 20, 32)²³.

Concret, caracterul salvific al împărăției lui Dumnezeu proclamată de Isus, se exprimă mai ales prin minunile pe care el le-a făcut și ale căror relatări ocupă un loc considerabil în evanghelii. Putem găsi cel puțin 41 de minuni sau grupuri de minuni diferite: 22 apar în Marcu, 24 la Matei și tot atâtea la Luca (și 7 la Ioan). Minunile prezentate de sinopticii sunt în majoritate săvârșite pentru oameni, însă unele se referă la ființe neînsuflețite sau inferioare: calmarea furtunii, mersul pe apă, înmulțirea pâinilor și a peștilor, pescuitul miraculos ș.a. În *Mc*, din 666 de versete doar 209 se referă direct sau indirect la activitatea taumaturgică a lui Isus²⁴.

Sinopticii fac o corelație între minuni și bunătatea lui Isus, subliniind profunzimea compasiunii. Marcu face acest lucru de trei ori: înainte de prima și a doua înmulțire a pâinilor (*Mc* 6, 34; 8, 2) și cu ocazia vindecării unui lepros (*Mc* 1, 41). În cele două pasaje paralele din Luca (*Lc* 10, 13; 9,

²² L. FONCK, *I miracoli del Signore nel Vangelo*, I, Pontificia Institute Pio IX, Roma 1914, 56.

²³ Cf. G. LADAL, *Théologie du Nouveau Testament*, op.cit., I, 71.

²⁴ L. FONCK, *I miracoli del Signore nel Vangelo*, op. cit., I, 94.

11), mila lui Isus nu este invocată, însă se face acest lucru la învierea fiului văduvei din Naim (*Lc* 7, 13). Matei pare să asocieze cel mai ușor mila lui Isus cu actele sale de vindecare. Nu numai în 14, 14 și 15, 32 (cele două înmulțiri ale pâinilor) face această asociere, asemenea lui Marcu, ci el o adaugă și acolo unde textele paralele din Marcu și Luca nu o fac.

Minunile nu ne revelează doar o simplă compasiune a lui Isus pentru suferințele fizice ale oamenilor. Un exemplu îl avem în introducerea la prima înmulțire a pâinilor (*Mc* 6, 34)²⁵. Gândul său este îndreptat foarte clar spre milostivirea divină care se străduiește să ofere un remediu gratuit la mizeria spirituală a oamenilor prin mântuirea adusă de era mesianică și prin darul împărăției lui Dumnezeu. Minunile lui Isus sunt legate mai înainte de toate la sinoptici de venirea lui Mesia și a împărăției lui Dumnezeu.

Activitatea taumaturgică a lui Isus nu constituie în ochii săi un scop în sine. Nu este decât un element din predica sa legată de împărăția lui Dumnezeu, fapt ce explică foarte clar muștrările adresate oamenilor de pe malul lacului (*Mt* 11, 20-24; *Lc* 10, 13-15). Dacă el le reproșează că nu s-au pocăit după aceste numeroase minuni, acest lucru se datorează faptului că acestea nu aveau scopul de a trezi o admirație sterilă, ci de a genera o convertire adevărată la împărăția lui Dumnezeu²⁶.

Legate de împărăția lui Dumnezeu, minunile lui Isus sunt frecvente mai ales în prima fază a ministerului său, în special în evanghelia după sfântul Marcu. Ele devin mult mai rare din momentul în care apostolilor le este profetizată clar patima. Și atunci când aceasta începe, ele dispar complet, ceea ce arată că Isus nu a făcut minuni în folosul său.

Când Isus i-a însărcinat pe discipolii săi să proclame în numele său sosirea împărăției lui Dumnezeu, le dă în același timp puterea de a înfăptui

²⁵ Cf. E. LOHSE, *Compendio di Teologia del Nuovo Testamento*, op.cit., 47.

²⁶ Cf. L. FONCK, *I miracoli del Signore*, op. cit., I, 430.

minuni, fiind vorba aici de două realități intim legate (*Lc* 10, 9), după cum se amintește în a treia evanghelie²⁷.

De altfel, Isus și cu atât mai mult evangheliștii, nu vor să atragă atenția asupra caracterului neobișnuit al actelor săvârșite. Niciodată cuvântul „miracol” nu este aplicat de sinoptici minunilor lui Isus, ci numai falșilor cristoși și falșilor profeți (*Mc* 13, 22; *Mt* 24, 24). Sigur că discipolii au șansa să asiste la miracolele erei mesianice: ei sunt fericiți să vadă și să asculte ceea ce a fost obiectul aspirațiilor atâtor profeți și drepți (*Mt* 13, 16-17; *Lc* 10, 23-24)²⁸.

După vindecarea surdo-mutului, cea de-a doua evanghelie, face această reflecție în legătură cu mulțimea plină de admirație: „Toate le-a făcut bine, chiar și pe surzi îi face să audă și pe muți să vorbească” (*Mc* 7, 37).

Conform Bibliei, suferința și boala au intrat în lume prin păcatul omului. Sigur că Isus protestează împotriva consecințelor abuzive și eronate care s-ar putea trage din această învățătură în ceea ce privește culpabilitatea personală a fiecăruia (cf. *Lc* 13, 2; *In* 9, 2-3). Această concepție teologică nu este în acest caz mai puțin importantă față de modul în care evangheliile vorbesc de remediul adus de Isus la suferințele oamenilor: el îi vindecă sau îi salvează, așa cum a făcut-o pentru mizeriile spirituale, și de aceea există o legătură între acestea două²⁹.

Vindecarea corporală unită cu iertarea păcatelor se poate vedea și în relatarea despre paralticul din Cafarnaum (*Mc* 2, 1-12), vindecarea femeii suferind de hemoragie (*Mt* 9, 22; *Mc* 5, 34; *Lc* 8, 48) și iertarea acordată unei păcătoase (*Lc* 7, 50). Prezentat atât de des ca vindecător al bolnavilor, Isus se face cunoscut în același timp ca „medic” spiritual al erei harului atât de des predicată în Vechiul Testament: „Nu au nevoie de medic cei sănătoși, ci bolnavii. Nu am venit să-i chem pe cei drepți, ci pe cei păcătoși” (*Mc* 2, 17; *Mt* 9, 12-13; *Lc* 5, 31)³⁰.

²⁷ *Ibidem*, I, 432.

²⁸ Cf. E. LOHSE, *Compendio di Teologia*, op. cit., 48.

²⁹ Cf. L. FONCK, *I miracoli del Signore*, op. cit., I, 585.

³⁰ Cf. G. LADAL, *Théologie du Nouveau Testament*, op. cit., I, 71.

Învierea fiicei lui Iair (*Mc* 5, 21-43; *Mt* 9, 18-26; *Lc* 8, 40-56) și vindecarea orbului de la Betsaida (*Mc* 8, 22-26) sunt două cazuri mai complexe și mai diferite. Prima din aceste relatări este comună celor trei sinoptici, iar a doua se găsește numai la Marcu. Tot în Marcu găsim și vindecarea unui surdo-mut (*Mc* 7, 32-37). Această vindecare este foarte înrudită cu vindecarea orbului de la Betsaida. De fapt, în Biblie, se face foarte des trecerea de la vindecarea corporală a bolilor fizice la cea a bolilor spirituale. Astfel, după minunatele promisiuni din Deutero-Isaia, despre eliberarea din întunericul și opresiunea captivității Babilonului, primul cânt al Slujitorului îi dă ca sarcină acestuia eliberarea din ordinea și din lanțurile unei captivități pur spirituale (*Is* 42, 7; 49, 6)³¹.

Pentru a sesiza în mod deplin aportul doctrinal al relatărilor acestor vindecări făcute de Isus, ele trebuie citite la lumina acestor daruri: dacă vindecă mizeria corporală, pot de asemenea să o vindece și pe cea spirituală, și el începe să o facă pentru cei de bună voință.

1.2.2 Venirea împărăției lui Dumnezeu este iminentă

Isus își începe activitatea sa publică cu cuvintele: „Timpul s-a împlinit, împărăția lui Dumnezeu este aproape; convertiți-vă și credeți în evanghelie” (*Mc* 1, 14-15). Isus spune cu privire la împărăția lui Dumnezeu că venirea ei este iminentă³².

Pentru că împărăția lui Dumnezeu vine, Isus îi invită pe oameni la o convertire imediată. Apelul la convertire a fost prezentat ca singura consecință derivată din vestirea iminentei regalități a lui Dumnezeu. Acest mesaj aduce bucurie, așa cum o indică parabolele comorii ascunse pe câmp și a perlei prețioase. Cine, însă, pune mâna pe plug și se uită înapoi nu este demn de împărăția lui Dumnezeu (*Lc* 9, 62). Este bine să nu se piardă timpul și să se accepte invitația (*Lc* 14, 15-24; *Mt* 22, 1. 14)³³.

³¹ Cf. L. FONCK, *I miracoli del Signore, op. cit.*, I, 590.

³² O. E. EVANS, „Kingdom of God”, *art. cit.*, 20.

³³ Cf. W. HARRINGTON ed., „Reign of God”, în *The New Dictionary of Theology*, The Liturgical Press, Collegeville 1993, 857-860.

Așteptarea în scurt timp a punctului final pe care Isus și primii creștini l-au împărtășit nu s-a realizat. Isus nu era un apocaliptic care calcula timpurile și interpreta momentele pentru a putea cunoaște când va ajunge acul indicator la ceasul luminii. În predica sa, prezentul este însă cuprins în semnul acestuia care vine. În cuvântul său începe deja eshatologia care se realizează. Mântuirea și pierzania depind însă de chestiunea decisivă pusă o dată cu anunțul că împărăția lui Dumnezeu este aproape³⁴.

Dacă Ioan Botezătorul apare în pustiu ca predicator al pocăinței (*Is* 40, 3), Isus este Mesia, cel Uns, mesagerul bucuriei, cel ce proclamă timpul mântuirii (*Is* 52, 7). Timpul așteptării s-a sfârșit, iar de acum începe timpul desăvârșirii. Isus anunță că timpul nou al mântuirii a început deja. Anunțul lui Isus că desăvârșirea lumii a început deja este preascal.

Dar concepția lui Isus despre venirea împărăției lui Dumnezeu este exprimată și ca realizându-se în viitor și acest lucru este arătat cel mai bine în rugăciunea Tatăl nostru : „Vie împărăția ta” (*Mt* 6, 10; *Lc* 11, 2)³⁵.

1.2.3 Împărăția lui Dumnezeu este prezentă

Vestirea împărăției lui Dumnezeu de către Isus se deosebește în două privințe de propovăduirea lui Ioan Botezătorul. Mai întâi, în timp ce reține nealterată vestirea judecății și chemarea la pocăință, în prim plan se profilează semnificația mântuitoare a împărăției. În al doilea rând, Isus a anunțat împărăția ca o realitate prezentă, manifestată în lucrarea și persoana sa; întreaga lui propovăduire și activitate sunt marcate de această realitate³⁶. Conform textului din *Lc* 11, 20 (Cf. *Mt* 12, 28): „dacă cu degetul lui Dumnezeu scot demonii, înseamnă că împărăția lui Dumnezeu a venit la voi”, prin urmare exorcismele lui Isus erau o manifestare a împărăției lui Dumnezeu în activitatea și persoana lui. Potrivit textului din *Lc* 17, 20-21

³⁴ G. LADAL, *Théologie du Nouveau Testament, op. cit.*, 225.

³⁵ O. E. EVANS, „Kingdom of God”, *art. cit.*, 22.

³⁶ H. N. RIDDERBOS, „Împărăția lui Dumnezeu ”, în *New Bible Dictionary*, D. DOUGLAS ed., The Inter-Varsity Press, Illinois 1962, trad. română, *Dicționar Biblic*, Cartea Creștină, Oradea 1995, 685.

împărăția lui Dumnezeu este în mijlocul oamenilor în activitatea și persoana sa³⁷.

Parabolele dezvoltării, deși scot în evidență desăvârșirea în viitor, implică faptul că împărăția lui Dumnezeu este prezentă (parabola semănatului seminței, parabola plămădei) și procesul de creștere până la desăvârșire este realizat de harul divin (*Mc* 4, 26; *Lc* 13, 18-19; 13, 20-21).

În persoana și activitatea lui Isus, împărăția este prezentă germinal sau în principiu, dar nu este văzută încă desăvârșirea sa completă; astfel încât desăvârșirea ei trebuie căutată în viitor. Aceasta înseamnă că eshatologia lui Isus era o îndepărtare radicală de apocalipsele iudaice, fiind considerată ca o „nouă eră”³⁸.

Împărăția este prezentă acolo unde este prezent împăratul: „el este prezent în mijlocul oamenilor” (Cf. *Lc* 17, 20-21), trebuie căutat aici și acum, în timpul vieții sale pământești (*Mt* 5, 20; 7, 21; 18, 3); împărăția aceasta se realizează în viața celui ce ascultă de regulile stabilite de Dumnezeu (*Mt* 5, 3. 10; 6, 33). Acest aspect al împărăției este un domeniu în care ucenicii lui Isus intraseră deja. Secretul apartenenței la împărăție constă în apartenența la Isus (*Mt* 7, 23; 25, 4). Pe scurt, persoana lui Isus ca Mesia este în centrul tuturor lucrurilor anunțate în Evanghelie cu privire la împărăție. Împărăția se concentrează în el atât în ce privește aspectele ei prezente, cât și cele viitoare³⁹.

1.2.4 Împărăția viitoare (desăvârșită)

Isus nu știe timpul precis când se va realiza desăvârșirea împărăției (*Mc* 13, 32). Este adevărat că există indicații clare că trebuie să treacă un interval de timp până când istoria o să ajungă la sfârșit. Împărăția lui Dumnezeu va veni atunci când Dumnezeu va pune un hotar istoriei omenirii și când Isus se va întoarce pentru a-și așeza împărăția lui pe

³⁷ Cf. H. FRIES ed., „Royaume de Dieu”, în *Enciclopedia de la foi*, IV, Les Editions du Cerf, Paris 1967, 102-103.

³⁸ O. E. EVANS, „Kingdom of God”, *art. cit.*, 22-23.

³⁹ H. N. RIDDERBOS, „Împărăția lui Dumnezeu”, *art. cit.*, 686.

pământ (*Mt* 16, 28; *Mc* 9, 1; *Lc* 9, 27)⁴⁰. Deși în Evangheliile se afirmă clar că împărăția este manifestată aici și acum, este arătat de asemenea faptul că în lume aceasta este manifestată doar provizoriu. Acesta este motivul pentru care proclamarea activității ei prezente în cuvintele: „Orbii își capătă vederea, morții sunt înviați, săracilor li se propovăduiește Evanghelia”, este urmată de avertismentul: „ferice de acela pentru care nu voi fi un prilej de poticnire” (*Mt* 11, 6; *Lc* 7, 23). „Prilejul de poticnire” constă în caracterul ascuns al împărăției în această epocă. Evanghelia împărăției este revelată numai ca o sămânță care este semănată. De fapt, caracterul ascuns al împărăției este mult mai profund: împăratul însuși vine în chip de rob. Păsările cerului au cuiburi, dar Fiul Omului (*Dan* 7, 13) nu are unde să-și plece capul. Pentru ca să primească totul, el trebuie să renunțe la tot, trebuie să-și dea viața ca preț de răscumpărare. Împărăția a venit, împărăția va veni. Dar ea vine pe calea crucii și, mai înainte ca Fiul Omului să-și exercite autoritatea peste toate împărățiile pământului (*Mt* 4, 8; 28, 18), trebuie să pășească pe calea ascultării de Tatăl său ca să împlinească astfel toată dreptatea (*Mt* 3, 15). Prin urmare, manifestarea împărăției are o istorie în lumea aceasta. La fel ca și sămânța minunată, ea trebuie să încolțească și să crească și niciun om nu știe cum (*Mc* 4, 27). Are o putere lăuntrică prin care își croiește drum prin tot felul de obstacole și înaintează peste tot. Ogorul în care este semănată sămânța este lumea (*Mt* 13, 38). Evanghelia împărăției merge la toate națiunile (*Mt* 28, 19). Învierea lui Isus aduce o nouă eră; propovăduirea împărăției și împăratul ajung până la marginile pământului. Împărăția există deja, dar împlinirea ei este de ordinul viitorului⁴¹. Ceea ce la început pare să fie una și aceeași venire a împărăției, anunțată ca o realitate indivizibilă, aflată aproape, la ușă, se extinde și cuprinde perioade noi de timp și distanțe mari. Granițele acestei împărății nu se confundă cu granițele Israelului sau cu cele ale istoriei: împărăția lui Dumnezeu cuprinde toate națiunile și toate epocile, până când va veni

⁴⁰ Cf. M. J. CANTLEY, „Kingdom of God”, în NCE, VIII, 191.

⁴¹ Cf. G. BARBAGLIO, „Regno di Dio”, în *Nuovo Dizionario di Teologia*, Edizioni Paoline, Roma 1979, 1241-1242.

sfârșitul lumii⁴². Chiar dacă nu există cuvinte ale lui Isus care să prezinte legătura dintre venirea împărăției lui Dumnezeu și moartea sa, totuși, sunt texte care consideră moartea și învierea sa ca o realizare necesară a misiunii sale mesianice (*Mc* 8, 31; 9, 12. 31; 10, 33-34.45; *Lc* 12, 49-50; 13, 32-33; 17, 25)⁴³.

1.2.5 Conceptul de împărăție a lui Dumnezeu în parabolele împărăției

La întrebarea ucenicilor – „De ce le vorbești în parabole?” – „Isus le-a răspuns: «Pentru că vouă v-a fost dat să cunoașteți tainele împărăției cerurilor»” (cf. *Mt* 13, 10-11). Este deci legitim să așteptăm ca prin parabolele împărăției să ajungem să deslușim ceva mai mult din tainele împărăției. Faptul că tot ceea ce privește împărăția cerurilor este o taină ne-a fost semnalat de-a lungul întregului drum parcurs până în prezent. Dacă, de pildă, cel mai mic din împărăția cerurilor este mai mare decât cel mai mare dintre cei născuți din femeie, atunci, întrebarea este: Cum se ajunge în această împărăție? La urma urmelor, ce este împărăția cerurilor?⁴⁴ Întrebarea este cu atât mai legitimă, cu cât nici chiar cel mai mare dintre cei născuți din femeie nu a avut acces la ea. Desigur, taina împărăției nu este ascunsă într-o singură parabolă, și nici chiar în toate. Dar este important să privim parabolele împărăției (parabola semănătorului, parabola neghinei, parabola grăuntelui de muștar și a plămădei, parabola comorii și a perlei, parabola năvodului) ca pe bucățelele unui puzzle, în care imaginea se recompune doar pe măsură ce fiecare bucățică este așezată la locul ei.

Ce este deci împărăția lui Dumnezeu, ce învățăm despre ea din parabolele împărăției? Ce taine ale împărăției ne deslușește Isus prin ele?⁴⁵

Este important să observăm că în afara ultimelor trei parabole – cea a comorii din ogor, a perlei de mare preț și a năvodului – celelalte sunt legate de viața care atunci când se jertfește aduce un rod îmbelșugat. Tocmai în

⁴² H. N. RIDDERBOS, „Împărăția lui Dumnezeu”, *art.cit.*, 686.

⁴³ O. E. EVANS, „Kingdom of God”, *art.cit.*, 23.

⁴⁴ Cf. C.H. DODD, *Le parabole del Regno*, Brescia, Paideia, 1976, 38.

⁴⁵ Cf. A. KEMMER, *Le parabole di Gesù*, Paideia, 2003, 147.

aceasta rezidă taina împărăției. Viața din sămânță are puterea și capacitatea de a lua cu ea pământul în care a fost semănată și a-l transforma în viață înmulțită de sute de ori. Dar această minune nu se întâmplă fără „participarea” pământului. Pământul, care este inima omului, poate să se împietrească și să nu primească sămânța sau, dimpotrivă, o poate primi cu bucurie și superficialitate sau poate, la un moment dat, defocalizându-se, să lase îngrijorările veacului acestuia și goana după bogățiile acestei lumi să înăbușe frageda plantă.

O altă taină a împărăției este să înțelegem că sămânța împărăției are un dușman de moarte, care va face tot ceea ce-i stă în putință ca să oprească ajungerea seminței la rodire. În grânarul lui Dumnezeu se adună doar rodul copt, cu alte cuvinte, a ajunge în împărăția lui Dumnezeu presupune, în primul rând, intrarea pe poartă, pe poarta inimii noastre. Sămânța – care este Cuvântul privitor la împărăție – căzută în pământ bun este cel ce aude Cuvântul și-l înțelege. Înțelegerea Cuvântului deschide poarta inimii noastre pentru împărăția lui Dumnezeu.

Dar a ajunge în împărăția lui Dumnezeu presupune și o alergare pe cale, nu numai o intrare pe poartă sau, în termenii Parabolei semănătorului, o purtare în noi a seminței care a adus în noi viața împărăției, până când ea ajunge să dea rod. Destinul nostru se limpezește doar la seceriș. Atunci, și doar atunci, „cei neprihăniți vor străluci ca soarele în împărăția Tatălui lor. Cine are urechi de auzit, să audă” (13, 43). Germinarea seminței ar corespunde nașterii din nou. Iar adunarea grâului în grânarul ceresc ar corespunde mântuirii sufletului. Dar nu orice sămânță încolțită ajunge la rod. Iar problema nu trebuie căutată în sămânță, ci în pământ. „Sămânța căzută în pământ bun, este cel ce aude Cuvântul și-l înțelege; el aduce rod și face care o sută, care șaiszeci, care treizeci” (13, 23). Cele o sută sau șaiszeci sau treizeci de boabe de grâu, care, la sfârșit, vor fi adunate în grânarul ceresc, reprezintă măsura de țărână răscumpărată, transformată în viață de către viața din sămânța semănătorului. Aceasta este într-adevăr o taină. Atunci când Isus Cristos – Cuvântul ceresc – ne deslușește această taină în Ioan 12, El spune: „Adevărat, adevărat, vă spun, că, dacă grăuntele

de grâu, care a căzut pe pământ, nu moare, rămâne singur; dar dacă moare, aduce mult rod. Cine își iubește viața, o va pierde; și cine își urăște viața în lumea aceasta, o va păstra pentru viața veșnică” (*In* 12, 24-25). În termenii parabolilor din Matei 13, acela care nu este dispus să vândă tot ce are nu va avea nicio comoară, și nici perla, deoarece îngrijorările veacului acestuia și bogățiile lui vor îneca planta de abia încolțită. Dar „dacă îmi slujește cineva”, continuă Isus Cristos în Ioan, „să Mă urmeze; și unde sunt Eu, acolo va fi și slujitorul Meu. Dacă îmi slujește cineva, Tatăl îl va cinsti” (12, 26).

O dată ce aceste taine ale împărăției ne sunt deslușite, ele pot și ar trebui să devină viziunea sau idealul spre care să tindă toți fiii împărăției, toți aceia care se numesc și se consideră cetățeni ai acestei împărății. Să nu uităm că a crede în Isus Cristos sau a lăsa Cuvântul să rodească în noi pentru a ne transforma într-un chip și asemănarea lui Cristos înseamnă a ne bucura de unirea intimă cu el, de a participa la lucrarea pe care el a venit să o înfăptuiască.

Cât privește teologia parabolilor împărăției cerurilor, putem observa că ele ne revelează, în primul rând, realitatea lui Isus, eveniment central al istoriei care marchează punctul de impact definitiv între cer și pământ: în el, împărăția cerurilor s-a apropiat de om o dată pentru totdeauna. Atunci când evanghelistul scrie că împărăția cerurilor este asemenea unui om care face o anumită acțiune, sau asemenea unui lucru, precum plămada sau năvodul, comparația duce către ansamblul întregului tablou. Însă, putem oare preciza dinainte noțiunea de împărăție plecând de la subiectul fiecărei parabole și să descoperim și de ce a fost folosită fiecare?

Cele ale semănătorului și neghinei pun accentul pe eficacitatea seminței și pe rodul ei cert; de îndată ce Cuvântul, care este Isus, ia contact cu pământul lumii, acesta rodește și, astfel, face ca poporul lui Dumnezeu să crească. Forțele răului lucrează și ele, însă nu pot învinge dinamismul vieții semănate în om de către venirea lui Cristos (cf. *Mc* 16, 18). Sfârșitul timpurilor va revela acest lucru într-un mod mult mai clar.

Parabolele plămădei amestecată în umanitate încă de la facerea lumii, și a grăuntelui de muștar care crește și produce multe frunze, relevă disproporția unei credințe care face ca totul să se prăbușească și care suscită în om o autodepășire constantă.

Parabolele comorii ascunse și perlei de mare preț arată răsturnările de situații pentru cei care caută împărăția; aceasta le cere un angajament total, cu prețul oricărui sacrificiu. În fine, cea a năvodului subliniază că ultimul discernământ între ceea ce e bun și ceea ce e rău, între cel care poate intra în împărăție și cel care va fi respins, este deja făcut în această lume de către Cuvântul lui Isus.

Discipolii l-au întrebat pe Isus de ce vorbea în parabole (*Mt* 13, 10); Isus le-a răspuns că lor le-a fost dat să cunoască misterele împărăției (v. 11), iar, la sfârșit, ei afirmă că au înțeles (v. 51). Ce le-a fost dat și ce au înțeles discipolii? În concret, ei au înțeles că împărăția este o punere în mișcare fără întoarcere. Isus îi invită fără încetare pe cei care îl ascultă să treacă peste praguri. El reclamă o atitudine profundă de ascultare, care nu se termină niciodată, ci continuă mereu, deoarece împărăția cerurilor nu poate fi definită: ea nu este o doctrină, ci realitate definitivă deja sosită și totuși mereu în mișcare. Discipolii sunt cei care au pornit la drum, în timp ce mulțimile nu au sesizat încă invitația la acest drum; pentru a propune această cale, acest progres, Isus se folosește de parabole. Profunzimea înțelegerii produce responsabilitatea și seriozitatea angajamentului.

Problema înțelegerii parabolilor nu a încetat să se pună în istoria Bisericii. Primele secole dau mărturie de acest lucru, deoarece comunitățile primare au fost nevoite să trăiască pe viu parabola „cărturarului devenit discipol” (v. 52) proclamând împărăția cerurilor și misterul ei. Ele au trebuit să ia contact cu mulțimi (popoare sau oameni) care nu înțelegeau mesajul lor, și de aceea îl vedem pe Celsiu, de exemplu, reproșându-le creștinilor aceste istorii care nu pot fi înțelese. Creștinii răspundeau amintind că învățătorul lor a vorbit astfel și că unii nu sesizau semnificația acestor cuvinte, în timp ce alții primeau acest har și, astfel, se recunoșteau ca făcând parte din discipolii care primesc acest dar.

Și astăzi, creștinii trebuie să vestească mistere care depășesc înțelegerea omului și care, de aceea, nu sunt receptate. Trebuie să perseverăm în acest anunț, cu riscul de a vorbi, chiar noi înșine, în parabole pentru ca oamenii să poată percepe că în Isus se poate descoperi sensul misterului vieții lor și a noastră.

Concluzie

Împărăția lui Dumnezeu, numită și „Împărăția Cerurilor”, se înțelege ca un tărâm spiritual în care Dumnezeu va domni ca rege. Denumirea apare de mai multe ori în Noul Testament, fiind folosită pentru prima oară de Isus Cristos. Este considerată ca fiind tema centrală a predicării lui Cristos. Denumirea apare rareori în scrierile evreiești pre-creștine, dar ideea unui Dumnezeu rege este fundamentală în iudaism. Isus folosește termenul aramaic „malkut”, care nu se referă atât la un teritoriu geografic locuit, cât mai ales la activitatea regelui aceluși teritoriu, rege care își exercită suveran puterea. Evreii timpului lui Isus Cristos aveau părerea că lumea ajunsese la o asemenea degradare încât nimic nu mai putea salva situația în afara intervenției divinității la scară cosmică, intervenție supranaturală făcută cu ajutorul unui trimis supranatural, Mesia, Fiul lui Dumnezeu, Fiul omului, care va decide, în urma unei Judecări finale cine va moșteni Împărăția, accentuându-se că acest lucru se va întâmpla ca urmare a dăruirii ei de către Dumnezeu, și nu a vreunor merite omenești.

Pe vremea lui Isus dezvoltarea acestei speranțe eshatologice în iudaism luase o diversitate de forme, în care predomina elementul național sau cel cosmic și apocaliptic. Această speranță poate fi legată în trecut de vestirea profeților din Vechiul Testament cu privire la restaurarea tronului lui David și la venirea lui Dumnezeu pentru a înnoi lumea. Proclamarea Împărăției de către Isus are un caracter mai cuprinzător. Deși locurile în care Isus vorbește explicit despre Împărăție nu sunt numeroase, întreaga lui propovăduire și lucrare sunt marcate de această realitate dominantă.

În legătură cu atitudinea omului față de Împărăția lui Dumnezeu trebuie spus că omul nu are niciun merit pentru prezența pe care Dumnezeu

vrea să o instaureze în această lume, prezență care se manifestă prin iubire în adevăr. Raza iubirii lui Dumnezeu cuprinde întreaga lume în timp și în spațiu și în afara acestora. De la trăirile interioare ale Împărăției lui Dumnezeu („Împărăția lui Dumnezeu este neprihănire, pace și bucurie în Duhul Sfânt” - *Rom* 14, 17), până la schimbări în situația omului („orbii își capătă vederea, șchiopii umblă, surzii aud” - *Mt* 11, 5), de la realitatea empirică conform căreia „Împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru” (*Lc* 17, 21), până la nădejdea rugăciunii „Vie Împărăția ta!” (*Mt* 6, 10), toate aspectele acestei împărății pot fi aprofundate și trăite personal numai prin Dumnezeu cel iubitor.